

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 1111 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
To'irova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security.....	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	
Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari.....	379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich	
Qishloq xo'jaligidagi chorvachilik tarmog'ining iqtisodiy faoliyatini o'rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida).....	390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo'llari.....	397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna	
Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti	403
Yulduz Usmanova	
Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati	411
Hamroyeva Umida	

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan	415
Abdujalilova Bibisora Bakhodir kizi	
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aksiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv.....	423
Urinov Bobur Nasilloevich	
JAS – barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi	423
Baynazarov Elmurod Erkinovich	
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo'llari	435
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
The impact of digital financial technologies on the financial system.....	439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li, Pardayev Olim Mamayunosovich	
Korxona eksport salohiyatini oshirishning "yashil" marketing mexanizmi	443
To'rayev Shohrux Halimovich	
O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo'llari	448
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo'yicha xalqaro tendensiyalar	453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O'zbekiston va dunyo bo'yicha rivojlanishi.....	459
Burxanova Sabo Tulanovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo'llari.....	466
Xalilov Umid Ishtemirovich	
Korxona moliyaviy ko'rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv.....	470
Dilshodjon O'rinov, Sanobar Ismoilova	
Iqtisodiy o'zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta'minlanishi omil va mezonlari	475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi	
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector.....	481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства.....	486
И.Ж.Исаков	
O'zbekistonda an'anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish	490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevdal Shamsiddin qizi	
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida.....	497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G'olibjon Toshtemir o'g'li	
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari	503
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста.....	508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)	
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития	513
Жалилова Барнохон Суръатжонова	
O'zbekiston respublikasi budjet jarayonida budjetlarning ochiqqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish.....	517
Shodmonqulov Temurbek Ulug'bek o'g'li	
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari	522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna	
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'siri.....	528
Qo'shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan	535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o'g'li, Toshpulatova Munisabonu	

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari.....	541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования	547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна	
Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri.....	555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich	
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni	560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari	565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich	
Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия	570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева	
Преимущества и вызовы перехода на зелёную экономику	580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи	
Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish	586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva MaxliyoXon Xayrullayevna	
Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari	591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li	
The main directions for improving innovative activities in agriculture	598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi	605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari	610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar	615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan	621
Alimov Ilhomjon Ikromovich	
Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экспортном направлении.....	628
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Оценка степени риска инновационной деятельности	634
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari.....	638
Maxkamova Sayyora Shokirovna	
Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari.....	648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li	
Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari	653
Safarov Javohir Ismoilovich	
Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari	659
G'aniyev Zafar Usanovich	
Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati.....	666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar	670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Tourism finance for sustainability: investing in green futures	674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloevich	

Ta'lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar	681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o'g'li	
Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti	686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o'g'li	
Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы	692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна	
Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili	704
Jiyanov Uktam Panjiyevich	
Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi	712
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati	716
Dusmaxamedov Abduljalil Abdusabirovich	
Davlat korxonasini xo'jalik jamiyatiga o'zgartirishning foydali jihatlari	720
Z.D. Sanjarov	
The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan	724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva	
Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга	727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи	
Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана	735
Мусаева Шоира Азимовна	
Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish	739
Yahyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
Yangi o'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati	744
Azimova Shoxista Salohiddinovna	
Improving the methodology for assessing the financial stability of banks	750
Sharipova N.H.	
Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО "МТЕ ТЕХНИК": оценка и повышение финансовой стабильности	757
Нишоновна Муниса Одилжон кизи	
Актуальные вопросы налоговой политики	763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна	
Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi	768
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Jizzax viloyatida ekologik, rekreatsiya turizmlarini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash va uni prognozlashtirish	773
G'apparov Azim Qayumovich	
Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar	781
Meylikov Fazliddin Abduhalim o'g'li, Buriyev Shaxbos Baxtiyorovich	
Biznes subyektlari auditida soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tayyorlash usulini qo'llash xususiyatlari	786
Tajekeev Ziyatdin Kobeysinovich	
Biznes jarayonlarni modellashtirishning nazariy asoslari	791
Mullajonova (Matchanova) Shaxsanam Taxiroyva	
Raqamli xizmatlar bozori: elektron tijorat orqali xizmat ko'rsatishning yangi bosqichlari	796
Maxammadaliyeva Muslimaxon Serali Qizi	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati va uni barqarorlashtirishning ahamiyati	800
Musurmankulova Gulchehra Isabekovna	
Ekologik turizm nuqtai nazaridan turizm marketingining usullari va asosiy vositalarining xususiyatlari	806
Yokubjonova Xulkarbonu Yokubovna	
O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning o'rni va rivojlanish istiqbollari	815
Qosimova Fazilat, Kalandarov Ravshan	
Korporativ strategiyani ishlab chiqish bosqichlarining tahlili	819
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Abduvasiyeva Marjona Anvarovna	

Mamlakatimiz turizmini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha o'tkazilayotgan islohotlarning o'rni.....	823
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Nuridinov Bexruz Akbar o'g'li	
Hududlarda tadbirkorlarning islomiy investitsiyalardan foydalanish niyatlariga undovchi omillarning empirik tadqiqoti.....	829
Irgasheva Gulbahor	
Davlat vositalari yordamida innovatsion faoliyatni moliyaviy rag'batlantirish yo'nalishlari	836
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Важность качества управления на предприятиях общественного питания.....	842
Абдуллаева Зульфия Иззатовна, Махмудов Суннатжон Абдужаббор Угли	
O'zbekistonda "yashil" moliyalashtirishni rivojlantirish yo'nalishlari	848
Shaislamova Nargiza Qabilovna	
Mahalliy budjetning qo'shimcha daromadlarini shakillantirish yo'nalishlari.....	856
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li	
Davlat moliyaviy nazoratida axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish masalalari	860
Ro'zimatova Nigora Abdullaevna	
Принципы «справедливой стоимости» в мсфо: достоинства и проблемы применения в банках узбекистана	869
Айтмуродова Рушана Бахтиеровна	
Yashil iqtisodiyot loyihalarini moliyalashtirishning nazariy jihatlari	876
Allaberganova Asalxon Kadirovna	
Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish hamda amalga oshirish tartibini takomillashtirish	880
Xasanov Ruslan Raxmatovich	
Yirik soliq to'lovchilar va ularning investitsiyaviy faolligini investitsiyaviy chegirmalar orqali rag'batlantirish	883
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	
MHXS bo'yicha moliyaviy hisobot tayyorlashda foydalaniladigan tuzatuvchi buxgalteriya yozuvlar.....	888
Sheraliyev Xayrulla Karimovich	
Qurilish korxonalarida investitsiyalarni boshqarishning xorijiy tajribalari va ularni mamlakatimizda foydalanish yo'llari	894
Karimov Inomjon Ortikbaevich	
Davlat xaridini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy amaliyati va uni iqtisodiyotga ta'siri.....	900
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Влияние технологических инноваций на международные финансовые рынки, а также на финансовый рынок нашего государства.....	904
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
Strategic development of global companies in modern conditions.....	909
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Hududlarda sog'liqni saqlash tizimi asosiy ko'rsatkichlarini noaniq modellashtirish yordamida kompleks baholash.....	914
Ismoilova Dilfuza Ibodullayevna	
Tijorat banklari faoliyatini transformatsiyalashuv jarayonlarini takomillashtirish.....	923
Kulboyeva Nargiz Majitovna	
Сущность и причины возникновения проблемных кредитов	929
Улмасой Ахмедова Хусан кизи	
The use of digitalization and technologies in updating credit policy.....	934
Otabek Ma'mirjon ogli Azimov	
Финансовое моделирование сценариев развития предприятия с использованием методов многокритериального принятия решений (МКПР).....	938
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich, Yuldosheva Gulnoza Abdinabievna	
Yuqori samarali energiya tejash texnologiyalari va katalizga asoslangan konversiya jarayonlari.....	945
Yusupov Ulug'bek Mamayusupovich	
Kambag'allikni kamaytirish maqsadida aholining ijtimoiy himoyalash mexanizmini takomillashtirish	951
Kasimova Gulyar Axmatovna	

Tijorat banklarida foiz riski muammosi	957
Turdiyev Abdulhakim Kulbazarovich	
Milliy mahsulotlarni tashqi bozorlarga olib chiqishdagi to'siqlarni bartaraf qilish choralari.....	964
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyalashtirish usullari.....	970
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
O'zbekistonda mehmonxonalarda ovqatlantirish xizmatlarini takomillashtirish konsepsiyasi: strategik yondashuv.....	974
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
O'zbekiston sanoatida "yashil texnologiyalar" dan foydalanish va barqaror rivojlanish.....	979
Ubaydullaeva Gulchehra Erkabaevna	
Sanoat korxonalarida resurslarini rejalashtirish (ERP) tizimlarini joriy etishning orqali iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash yo'llari	985
Azizov Abdulla Abdisalamovich	
Yashil texnologiyalar asosida sanoatni modernizatsiya qilish	990
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	
Ta'lim va ilm-fan rivoji – taraqqiyot garovi	995
Jamalova Gulnora Gulomovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida turizm sektorida barqaror bandlikni ta'minlash masalalari.....	1000
To'rabekov Sohijon Sherboy o'g'li	
Yashil energitikasi integratsiya qilish va energiya samaradorligini oshirishning zamonaviy usuli (aqlli tarmoqlar-smart grids)	1007
Karimova Salima Elamonovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida soliqlarni raqamlashtirishni takomillashtirish	1012
Jo'rayev Botir Abdiyevich	
Yashil iqtisodiyotda tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish samaradorligi (TEM ko'rsatkichlar izohi)	1018
Sharifova Nargiza Djurayevna	
Экономическое образование молодёжи основа будущего страны.....	1023
Айматова Фарида, Айтиниязова Наргиза	
Biznes turizmining bugungi kundagi rivojlanish tendensiyasi.....	1028
Yangiyeva Sabrina Ixtiyorovna, Daniyarova Feruza Bahriddinovna	
Особенности кредитования сельскохозяйственных организаций и этапы его развития.....	1032
Ж.Я.Нуриллаев	
Xorijiy tajriba asosida O'zbekiston yashil iqtisodiyotini takomillashtirish yo'llari.....	1039
Xikmatova Husnora Fatxulla qizi	
Yashil iqtisodiyot sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda davlatning roli	1045
Umarov Muzaffar Yusupbayevich, Otamurodov Rasulbek Batirovich, Xaitbayev Jasurbek Otaxanovich, Atadjanov Kadambay Sapayevich	
Mintaqada raqamli transformatsiya rivojlanishida moliyaviy texnologiyalarning ahamiyati.....	1052
Rustamov Jasurbek Ravshanbek o'g'li	
Tijorat banklaridan olingan kreditni qaytarishda foiz stavkalari ta'sirining tahlili.....	1058
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov.A.V	
Tabiiy va sun'iy tolalarning ekologik ta'siri va yashil ishlab chiqarish texnologiyalariga o'tish bosqichlari.....	1066
Raximov Furqat Jalalovich	
Maishiy kimyo tovarlari B2B taqsimotida chakana savdo tarmoqlari bilan marketing asosidagi strategik hamkorlik	1071
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	
Мировой финансовый кризис и его влияния на состояние экономики Узбекистана	1076
Раупова Мухлисахон Ибрахимжон кизи	
Task mapping and job scheduling implications of fdi inflows and governance quality metrics	1081
Nilufar Zikirullaeva Dilmurod qizi	

Uzoq muddatli aktivlar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish.....	1087
Hakimov Faxritdin Abdusattorovich	
O'zbekistonda tadbirkorikni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari	1093
Djo'rayeva Lola Abdugabbarovna	
Yo'l qurilish tashkilotlarida yo'l qurilish ko'lamini oshirib, samarali resurslar taqsimotini ishlab chiqish.....	1099
Raximov Dilshodjon Turdiali o'g'li	
Ilg'or xorij tajribalaridan O'zbekiston amaliyotida foydalanish imkoniyatlari	1104
Karimova Komila Daniyarovna	

ILG'OR XORIJ TAJRIBALARIDAN O'ZBEKISTON AMALIYOTIDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI

Karimova Komila Daniyarovna

i.f.n., dots. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Mustaqil izlanuvchisi, Toshkent O'zbekiston

Annotatsiya: Maqolada ilg'or xorij tajribalaridan O'zbekiston amaliyotida foydalanish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Jahonning ayrim davlatlarida kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarining tutgan o'rnini, mamlakatda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik xodimlari klassifikatsiyasi, turli mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni tasniflash mezonlari (ishchilar soni bo'yicha) hamda 2024-yilda Rivojlanayotgan mamlakatlarda kichik va o'rta biznesda bandlik ulushi tahlil qilingan va tegishli tartibda xulosalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: kichik biznes, tadbirkorlik subyektlari, kichik va o'rta biznes, tasniflash mezonlari, bandlik, milliy iqtisodiyot.

Abstract: The article examines the possibilities of using advanced foreign experiences in the practice of Uzbekistan. The role of small business and entrepreneurship in different countries of the world, the classification of small business and private entrepreneurship employees in the country, the criteria for classifying small business and private entrepreneurship in different countries (by number of employees), and the share of employment in small and medium-sized businesses in developing countries in 2024 are analyzed and conclusions are drawn accordingly.

Key words: small business, business entities, small and medium-sized businesses, classification criteria, employment, national economy.

Аннотация: В статье рассматриваются возможности использования передового зарубежного опыта в узбекской практике. Проанализированы роль малого бизнеса и предпринимательства в разных странах мира, классификация работников малого бизнеса и частного предпринимательства в стране, критерии классификации малого бизнеса и частного предпринимательства в разных странах (по численности работников), доля занятости в малом и среднем бизнесе в развивающихся странах в 2024 году и сделаны соответствующие выводы.

Ключевые слова: малый бизнес, хозяйствующие субъекты, малый и средний бизнес, критерии классификации, занятость, национальная экономика.

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqobat muhitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning barqaror rivojlanishi har qanday mamlakat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. O'zbekiston ham ushbu yo'nalishda faol islohotlarni amalga oshirib, iqtisodiyotda xususiy sektor ulushini oshirish, ish o'rinlarini yaratish, aholi bandligini ta'minlash va daromadlarini ko'paytirish borasida sezilarli yutuqlarga erishmoqda.

Kichik biznes subyektlarining faoliyati nafaqat yalpi ichki mahsulot hajmining o'sishiga, balki davlat byudjetiga tushadigan soliq tushumlarining ko'payishiga, ichki bozorning raqobatbardosh va eksportbop mahsulotlar bilan to'ldirilishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ayni vaqtda, bu soha ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash, iqtisodiy faollikni rag'batlantirish va siyosiy barqarorlikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynamoqda.

Jahon amaliyoti shuni ko'rsatadiki, bozor iqtisodiyotiga o'tish jarayoni deyarli hech bir mamlakatda muammosiz, iqtisodiy tebranishlarsiz kechmagan. Shu boisdan ham rivojlangan mamlakatlar tajribasini o'rganish, tahlil qilish va mintaqamiz sharoitiga mos keladigan ilg'or yondashuvlarni tatbiq etish kichik biznesni rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. O'zbekiston uchun ham xorijiy tajribalarni chuqur o'rganib, ularni mahalliy xususiyatlar bilan uyg'unlashtirib joriy etish alohida dolzarblik kasb etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kichik va o'rta biznes (KOB) zamonaviy iqtisodiyotni rivojlantirishda asosiy omillardan biri bo'lib, uning muvaffaqiyatli faoliyati ko'plab olimlar tomonidan chuqur tadqiq etilgan. Bu tadqiqotlar asosan strategik

boshqaruv, raqamli texnologiyalar, moliyaviy inklyuziya, innovatsiyalar va moliyalashtirish masalalarini qamrab oladi.

Scarborough va Zimmerer o'zining Effective Small Business Management asarida kichik biznesni tashkil etish, yuritish va boshqarishning asosiy tamoyillarini yoritgan. Ularning ta'kidlashicha, kichik korxonalar mamlakat iqtisodiyotining dinamik rivojlanishida muhim rol o'ynaydi, ayniqsa innovatsiyalar va ish o'rinlari yaratishda.

Birchning ishlaridan ilhomlangan ravishda, Staley va Morse tomonidan ilgari surilgan yondashuvda ham tadbirkorlikning rivojlanishi iqtisodiy o'sishning ajralmas qismi sifatida ko'riladi. Ular Entrepreneurship and Economic Development to'plamida tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha dasturlarni shakllantirish mezonlarini taklif etgan.

Strategik rejalashtirish va bozor yo'naltirilganlik masalasi ustida Idar, Yusoff va Mahmood tomonidan olib borilgan empirik tadqiqotda Malayziya misolida kichik biznes faoliyatiga strategik yondashuvning moliyaviy ko'rsatkichlarga ta'siri o'rganilgan. Ular 2012-yilda ta'kidlashicha, strategik rejalashtirish samarali joriy etilgan taqdirda, bu kichik korxonalarning raqobatbardoshligini oshiradi.

Shunga o'xshash xulosalar Kalkan va Bozkurk tomonidan Turkiya kontekstida ham ilgari surilgan. Ularning 2013-yildagi tadqiqotida kichik va o'rta korxona rahbarlarining strategik boshqaruv asboblari munosabati va ularning amaliyotdagi o'rni tahlil qilingan.

Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt sohasidagi yangi yondashuvlar esa Goodell, Kumar, Lim va Pattnaik tomonidan chuqur o'rganilgan. Ular 2021-yilda nashr etilgan maqolalarida moliya sohasida sun'iy intellekt va mashina o'rganish texnologiyalarining ilmiy asoslari, mavzulari va tarmoqlarini bibliometrik tahlil qilgan.

Moliyaviy inklyuziya va fintech ekotizimining ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri Senyo, Karanasios, Gozman va Baba tomonidan o'rganilgan. Ular 2022-yilda Ganadagi mobil moliyaviy xizmatlar misolida kichik biznes va kam ta'minlangan aholining moliyaviy xizmatlarga kirish imkoniyatlarini kengaytirish borasida FinTech texnologiyalarining ijobiy ta'sirini tahlil qilgan.

Raqamli moliyaviy xavf tahliliga bag'ishlangan Yuhui va Zhangning 2023-yildagi tadqiqotida Xitoydagi kompaniyalar misolida mintaqaviy raqamli moliyaning moliyaviy xavflarga ta'siri empirik tarzda o'rganilgan. Ularning fikricha, raqamli moliyaviy vositalar moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim vositaga aylangan.

Yuqorida keltirilgan tadqiqotlar O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni strategik rejalashtirish, moliyaviy qo'llab-quvvatlash va raqamli transformatsiyaga yo'naltirishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda ma'lumotlar ilmiy maqolalar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari va amaliy tajriba tahlillaridan olingan. Tahlil qilishda taqqoslash, bibliometrik sharh va kontent tahlili usullaridan foydalanildi. Tanlangan yondashuvlar orqali kichik biznesni qo'llab-quvvatlashdagi global va mahalliy yondashuvlar o'rtasidagi farqlar aniqlab berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda mamlakatimizda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 50 foizdan ortiqni tashkil etmoqda. Ushbu ko'rsatkich sohaning iqtisodiyotdagi ahamiyatini yaqqol namoyon etsa-da, rivojlanayotgan davlatlarda tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirish borasida hali ham sezilarli tafovutlar saqlanib qolmoqda.

Xususan, kam daromadga ega bo'lgan davlatlarda faoliyat yuritayotgan tadbirkorlik subyektlari, odatda, kompaniya ochish uchun mamlakatning jon boshiga to'g'ri keladigan daromadning taxminan 50 foizini sarflashi talab etiladi. Aksincha, yuqori daromadga ega bo'lgan davlatlarda esa ushbu ko'rsatkich atigi 4,2 foizni tashkil etadi. Bu esa moliyaviy infratuzilma, ishbilarmonlik muhiti va institutsional yondashuvlar o'rtasidagi farqni ko'rsatadi.

Shuningdek, kredit olish imkoniyatlarini baholovchi yana bir muhim ko'rsatkich – kredit reyestrlarining aholiga qamrovi hisoblanadi. Rivojlanayotgan mamlakatlarda kredit reyestrda katta yoshdagi aholining o'rtacha qamrovi 3 foizdan kam bo'lsa, yuqori daromadli mamlakatlarda bu ko'rsatkich 22 foizdan ortiqni tashkil etadi. Ushbu tafovutlar bank tizimining ochiqligi, kredit tarixining mavjudligi va moliyaviy inklyuziya darajasidagi farqlar bilan izohlanadi.

1-jadval ma'lumotlari tahlili shuni ko'rsatadiki, kichik biznes subyektlari soni ichida AQSh yetakchilik qiladi, mamlakatimizda esa jam 1190 mingtani tashkil etishini ko'rishimiz mumkin. Shuningdek, agar 1000 kishiga to'g'ri keladigan kichik biznes subyektlarining sonida ham AQSh 74 tani tashkil etib bu ko'rsatkichd ham yuqori darajada, mamlakatimizda esa 14,6 tani tashkil etishini ko'rishimiz mumkin (1-jadval).

1-jadval. Jahonning ayrim davlatlarida kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarining tutgan o'ri.

Davlatlar nomi	Kichik biznes subyektlari soni (ming)	Har 1000 kishiga to'g'ri keladigan soni	YalMdagi ulushi	Bandlikdagi ulushi (%)	Ishchilar soni
AQSh	19300	74	50-52	54	300
Germaniya	2290	37	50-54	69,5	200-300
Yaponiya	3820	50	52-55	70	300
Buyuk Britaniya	2930	46	50-53	56	300
Fransiya	1980	35	55-62	54	300
Italiya	3920	68	57-60	71	300
O'zbekiston	1190	14,6	54-55	70-74	11-200

2-jadval ma'lumotlariga ko'ra kichik biznes subyektlari tarkibiga «yakka tartibdagi tadbirkorlar, mikrofirmalar, kichik korxonalar kiradi». O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil 24 avgustdagi 275-son «Iqtisodiy faoliyat turlarini xalqaro tansinflash tizimiga o'tish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida»gi Qarori asosida «kichik biznes hamda xususiy tadbirkorlikning tasniflanishi bilan tartibga solinadi va faqatgina bitta «Xodimlar soni» mezonini o'z ichiga oladi»(2-jadval).

2-jadval. Mamlakatda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik xodimlari klassifikatsiyasi.

№	Nomlanishi	Xodimlarning o'rtacha yillik soni	
		Mikrofir- malar	Kichik korxonalar
1.	Qishloq xo'jaligi, o'rmon va baliqchilik xo'jaliklari	1-20	21-50
2.	Tog'-kon va karerlar bilan ishlash sanoati	1-20	21-50
3.	Xom ashyoni qayta ishlash sanoati	1-20	21-200
4.	Elektr ta'minoti, gaz tarqatish, bug' va havoni sovitish tizimlari bilan ishlovchi korxonalar	1-20	21-50
5.	Suv ta'minoti, kanalizatsiya, chiqindilarni to'plash va utilitatsiya bilan shug'ullanuvchi korxonalar	1-20	21-50
6.	Ulgurji va chakana savdo tashkilotlari	1-5	6-25
7.	Turar joyi va umumiy ovqatlanish korxonalari	1-10	11-25
8.	Aloqa xizmatlari korxonalari	1-10	11-100
9.	Moliya va sug'urta xizmatlarini ko'rsatuvchi korxonalar	1-20	21-100
10.	Ko'chmas mulk bilan shug'ullanuvchi korxonalar	1-10	11-25
11.	Ilmiy tekshirish institutlari	1-20	21-50
12.	Boshqaruv va yordam ko'rsatish tashkilotlari	1-20	21-50
13.	Ta'lim	1-20	21-50
14.	Sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar	1-10	11-25
15.	San'at va ko'ngil ochar dam olish maskanlari	1-20	21-100
16.	Xizmatlarining boshqa turlarini ko'rsatuvchi korxonalar	1-10	11-25
17.	Ulgurji va chakana savdo tashkilotlari	1-5	6-25
18.	Turar joyi va umumiy ovqatlanish korxonalari	1-10	11-25
19.	Aloqa xizmatlari korxonalari	1-10	11-100
20.	Moliya va sug'urta xizmatlarini ko'rsatuvchi korxonalar	1-20	21-100
21.	Ko'chmas mulk bilan shug'ullanuvchi korxonalar	1-10	11-25
22.	Ilmiy tekshirish institutlari	1-20	21-50
23.	Boshqaruv va yordam ko'rsatish tashkilotlari	1-20	21-50
24.	Ta'lim	1-20	21-50
25.	Sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar	1-10	11-25
26.	San'at va ko'ngil ochar dam olish maskanlari	1-20	21-100
27.	Xizmatlarining boshqa turlarini ko'rsatuvchi korxonalar	1-10	11-25

Xalqaro valyuta jamg'armasining ma'lumotlariga ko'ra, bugungi kunda dunyodagi korxonalarning 90 foizi kichik va o'rta biznesga tegishli bo'lib, ular jahon aholisining 63 foizini ish bilan ta'minlamoqda. Yevropa Ittifoqi miqyosida esa kichik va o'rta biznesning umumiy salmog'i 99,8 foizni tashkil etadi va bu soha aholining uchdan ikki qismini ish bilan ta'minlashda ishtirok etmoqda. Shuningdek, jahon miqyosida kichik biznesning muhim qismi oilaviy korxona shaklida faoliyat yuritmoqda. Masalan, Yevropa davlatlarida yalpi ichki mahsulotning 40–50 foizi, Osiyo mamlakatlarida 65–82 foizgacha, Lotin Amerikasida esa 70 foizga yaqin ulushi oilaviy biznes tomonidan ta'minlanadi. AQSh iqtisodiyotida esa kichik va oilaviy biznesning ulushi 95 foizdan ortiqni tashkil qiladi.

Yuqoridagi raqamlar kichik biznesning nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashdagi rolini ham yaqqol ifodalaydi. Kichik biznes subyektlari nafaqat aholini ish bilan ta'minlaydi, balki ularning o'zini o'zi band qilishiga, tadbirkorlik tashabbusining kengayishiga va innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarilishiga ham turtki bo'ladi.

Rivojlangan mamlakatlarda kichik biznesni moliyalashtirishning eng samarali vositalaridan biri – bu davlat buyurtmalarini bajarish tizimidir. Mazkur tizim bir vaqtning o'zida moliyaviy qo'llab-quvvatlash, subsidiyalar ajratish, xomashyo bilan ta'minlash va boshqa imtiyozlarni berishni nazarda tutadi. Ishlab chiqarilgan mahsulotlar uchun barqaror va yuqori narxlarda to'lov amalga oshiriladi. Shu bois, davlat buyurtmalarida ishtirok etish kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini davlat tomonidan bevosita qo'llab-quvvatlashning muhim shakllaridan biri hisoblanadi.

Umuman olganda, kichik tadbirkorlik rivojlangan mamlakatlarning iqtisodiy va ijtimoiy hayotida alohida o'rin egallaydi. Jahon amaliyotida kichik biznesga nisbatan davlat siyosati uni bevosita moliyaviy, texnik yoki infratuzilmaviy jihatdan emas, balki bozor sharoitida barqaror faoliyat yuritishi, o'sishi va o'zini o'zi rivojlantirishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga yo'naltirilgan. Kichik biznes – davlat byudjetini to'ldiruvchi manba sifatida emas, balki ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlovchi mexanizm sifatida e'tirof etiladi.

AQShda innovatsion texnologiyalarni rivojlantirish "Kichik biznes texnologiyalarini transfer qilish dasturi" (KBTT) asosida amalga oshirilmoqda. Ushbu dastur doirasida kichik biznes subyektlarining notijorat ilmiy-tadqiqot institutlari bilan hamkorligi rag'batlantiriladi. KBTT orqali har yili 1 000 dan ortiq innovatsion loyiha amalga oshiriladi. Dasturning asosiy vazifasi – ichki iqtisodiyot uchun muhim hisoblangan yuqori texnologiyali ishlanmalarni tijoratlashtirish va innovatsion mahsulotlarga aylantirishdir.

Shuningdek, AQShda "Kichik biznesni tadqiq etish va rivojlantirish samaradorligini o'rganish" dasturi, hamda "Kichik biznes investitsiya kompaniyasi" (Small Business Investment Company – SBIC) dasturi orqali kichik va o'rta biznes subyektlarini investitsiyalar bilan ta'minlash va ularning barqaror faoliyat yuritishini kafolatlash tizimi joriy etilgan.

Buyuk Britaniyada esa innovatsion faoliyatni rivojlantirish uchun kichik biznes subyektlariga 10 ming funt sterlinggacha bo'lgan grantlar asosida axborot, huquqiy, texnik va moliyaviy yordam ko'rsatiladi. Bunday yondashuvlar ilg'or texnologiyalarni aniqlash va baholash imkonini beradi. Shu bilan birga, texnik murakkabligi yuqori bo'lgan innovatsion ishlanmalarni sertifikatlashtirish uchun zarur bo'lgan mablag'lar kichik korxonalar uchun muhim muammo bo'lib qolmoqda.

Yaponiya tajribasida esa AQSh modeli asosida kichik va o'rta biznes subyektlari tomonidan ishlab chiqilgan innovatsion mahsulotlarni ro'yxatdan o'tkazish, himoya qilish va patentlashtirish tartibi takomillashtirilgan. Yaponiyada bu jarayon Iqtisodiyot, savdo va sanoat vazirligi tomonidan tartibga solinib, innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan kompleks infratuzilma yaratilgan. Shu jumladan, yuqori texnologiyali ishlab chiqaruvchilarni himoya qilish, ular uchun tovar belgilari, patent va mualliflik huquqlarini huquqiy jihatdan mustahkamlash, hatto kutilmagan holatlarda sug'urta himoyasini ta'minlovchi mexanizmlar ishlab chiqilgan (3-jadval).

3-jadval. Turli mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni tasniflash mezonlari (ishchilar soni bo'yicha).

Davlatlar	Mikro korxonalar	Kichik korxonalar	O'rta korxonalar	Kichik va o'rta korxonalar
Yevropa Ittifoqi	1-9	10-49	50-249	1-249
Avstraliya	1-9	10-49	50-199	1-199
Kanada	1-9	10-49	50-499	1-499
Yaponiya	4-9	10-49	50-249	4-249
Janubiy Koreya	5-9	10-49	50-199	5-199

Meksika	1-10	10-50	51-250	1-250
Yangi Zelandiya	1-9	10-49	50-99	1-99
Turkiya	1-19	20-49	50-249	1-249
AQSH	1-9	10-99	100-499	1-499
XXR	1-19	20-49	100-499	1-499
Rossiya	1-15	16-100	101-250	1-250
O'zbekiston	1-10	10-100	100-250	1-250

Bizning fikrimizcha, olib borilgan ilmiy izlanishlar va ilg'or xorijiy mamlakatlar tajribasini tahlil qilish natijasida quyidagi xulosaga kelish mumkin: bugungi kunda O'zbekistonda o'rta korxonalar institutini shakllantirish va uni qonunchilik asosida belgilash zarurati dolzarb bo'lib bormoqda. Bu borada kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini tasniflashda "korxonadagi ishchilar soni" mezonini eng qulay va taqqoslanadigan ko'rsatkich hisoblanadi. Mikrobiznes, kichik va o'rta korxonalarni yagona tizimda ajratish uchun, respublikamiz sharoitida o'rta korxonalarda ishlovchilarning soni 100–250 kishi atrofida belgilanishi maqsadga muvofiqdir, deb hisoblaymiz.

So'nggi yillarda mamlakatimizda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, ular faoliyatiga to'sqinlik qiluvchi byurokratik to'siqlarni bartaraf etish bo'yicha izchil islohotlar amalga oshirilmoqda. Har yili davlat boshqaruvi tizimi optimallashtirilib, ruxsat berish tartib-taomillari soddalashtirilmoqda, tadbirkorlik subyektlariga erkin faoliyat yuritishi uchun qulay muhit yaratilmoqda. Mustaqillik yillarida litsenziyalash, nazorat va ruxsat berish tizimlari bosqichma-bosqich takomillashtirilib, tadbirkorlarning huquq va manfaatlarini himoya qilishga yo'naltirilgan yangi yondashuvlar shakllantirilgan.

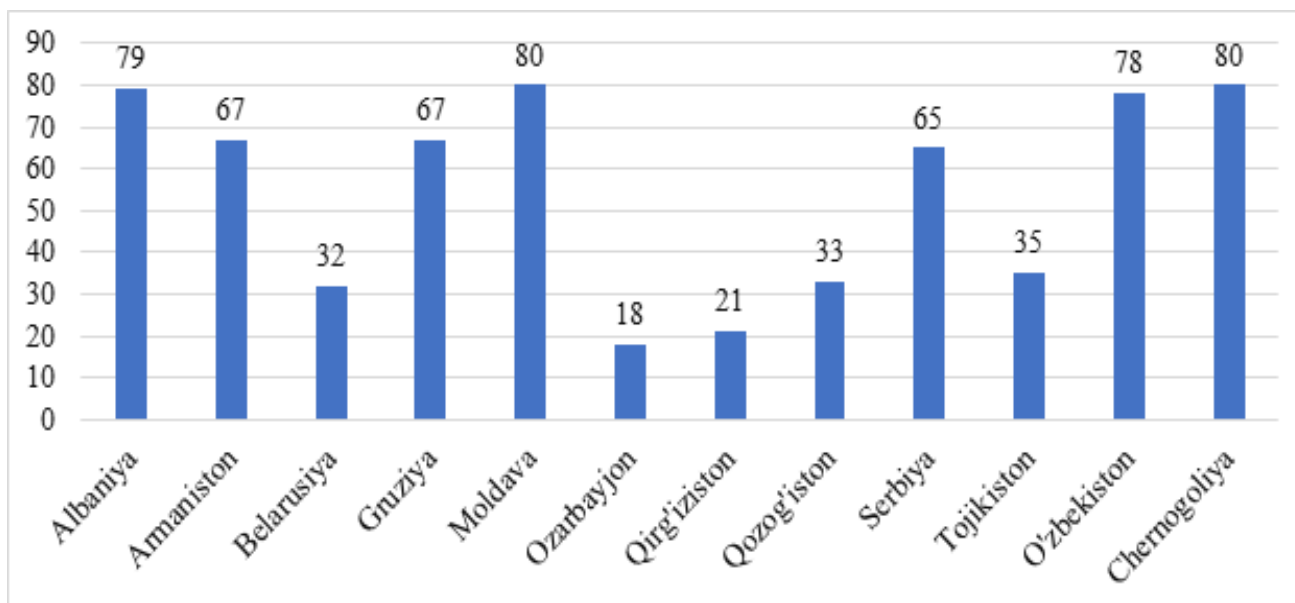
Bugungi global iqtisodiyot sharoitida aksariyat mamlakatlar kichik biznesni rag'batlantirishga qaratilgan strategik yondashuvlarni ishlab chiqmoqda. Bu yondashuvlar har bir mamlakatning iqtisodiy, ijtimoiy va hududiy xususiyatlariga mos holda shakllanmoqda. Masalan, Fransiya, Shvetsiya, Braziliya, Xitoy, AQSh, Germaniya, Italiya, Finlyandiya va Yaponiya tajribalari kichik biznesni samarali muvofiqlashtirishda muhim ahamiyatga ega. Jumladan, Braziliyada 1960–1980-yillarda import o'rnini bosuvchi sanoat siyosati joriy etilib, ichki ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari shakllantirilgan. Bu esa nafaqat mahalliy ishlab chiqaruvchilarni inqirozdan asradi, balki ilmiy-tadqiqot va texnologik rivojlanish uchun asos yaratdi.

Qishloq xo'jaligi sohasida ham xorijiy tajriba e'tiborga loyiqdir. Taraqqiy etgan davlatlarda, xususan AQSh, Buyuk Britaniya, Fransiya va boshqa mamlakatlarda yerdan foydalanishning ijaraga asoslangan tadbirkorlik shakli keng tarqalgan. Bunday modelda fermerlar yerga sarmoya kiritadi va ishlab chiqarishni ijara asosida yo'lga qo'yadi. Ayrim davlatlarda yerga egalik va undan foydalanish huquqlari bitta shaxsga tegishli bo'lsa, boshqalarida yer davlat mulki sanaladi (masalan, Isroil, Yangi Zelandiya). Gollandiya, Daniya, Avstraliya kabi mamlakatlarda esa yerga bo'lgan xususiy mulk huquqi qat'iy tartibda cheklangan va nazorat qilinadi. Misol tariqasida, qishloq xo'jaligi sohasida tajribasi bo'lmagan shaxslarga yer sotilishi qonun bilan cheklangan.

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, kichik va o'rta biznes subyektlari band aholining qariyb 50 foizini ish bilan ta'minlab, yalpi ichki mahsulotning 50–60 foizgacha bo'lgan qismini shakllantirmoqda. Masalan, 2016-yilda kichik va o'rta korxonalarning YAIMdagi ulushi Buyuk Britaniyada 53–56 foiz, AQShda 50–52 foiz, Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida esa 63–67 foizni tashkil qilgan. AQShda har 1 000 nafar aholiga 74 dan ortiq kichik va o'rta korxona to'g'ri kelgan bo'lib, bu sohaga bo'lgan katta talab va qo'llab-quvvatlashni ko'rsatadi. Yaponiyada ish bilan band aholining 78 foizi, Italiyada 73 foizi, Yevropa Ittifoqida esa 72 foizi aynan shu sektorda faoliyat yuritmoqda.

Kichik biznes tushunchasi dunyo mamlakatlarida turlicha talqin etiladi. AQShda ushbu toifaga 500 nafargacha ishchi ishlaydigan, mustaqil boshqariladigan va bozor ustidan hukmron mavqega ega bo'lmagan korxonalar kiradi. AQShning Kichik biznes ma'muriyati kichik korxonalarni aniqlash uchun maxsus katalog ishlab chiqqan bo'lib, unda tarmoq yo'nalishlari, yillik o'rtacha daromad va bozor ulushi kabi mezonlar asosida tasnif amalga oshiriladi.

O'zbekistonda ham ilg'or xorijiy tajribalardan foydalangan holda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish, uni moliyalashtirish tizimini takomillashtirish va raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Rivojlanayotgan davlatlarda bo'lgani kabi, mamlakatimizda ham bu sektor iqtisodiyotning tayanch ustuniga aylanmoqda. Shu sababli, mavjud muammolarni chuqur tahlil etish va ularni bartaraf etishga qaratilgan aniq strategik yondashuvlar ishlab chiqilishi zarur(1-rasm).

1-rasm. 2024-yilda Rivojlanayotgan mamlakatlarda kichik va o'rta biznesda bandlik ulushi.

Xususan, kichik va o'rta biznes subyektlarining rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan muammolar qatorida ichki va tashqi bozorlarga chiqishdagi to'siqlar, innovatsiyalarni amaliyotga joriy etishdagi murakkab va byurokratik tizim, inson kapitalining yetarli emasligi hamda past malaka darajasi alohida o'rin tutadi. Ushbu omillar iqtisodiy o'sishning asosiy drayveri bo'lgan kichik biznesning rivojlanishiga jiddiy to'sqinlik qilmoqda.

O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan tizimli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, Prezidentimizning tadbirkorlar bilan bo'lgan uchrashuvidan so'ng kompleks chora-tadbirlar dasturlari qabul qilindi. Jumladan, 4-sentabr kuni qabul qilingan davlat rahbarining qaroriga muvofiq, kichik biznes loyihalarini moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlash maqsadida 150 million AQSh dollari miqdorida kredit liniyasi ajratildi. Ushbu kreditlar 7 yilgacha bo'lgan muddatga, qulay shartlarda taqdim etilishi belgilandi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib xulosa qilish mumkinki, kichik va o'rta biznes mamlakat iqtisodiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Shu sababli, davlat idoralari, xalqaro tashkilotlar va boshqa manfaatdor tomonlar kichik biznesning rivojlanishini jadallashtirish uchun hamkorlikda harakat qilishi zarur. Ayniqsa, inson kapitalini rivojlantirish, yoshlar va ayollar tomonidan ilgari surilayotgan biznes loyihalarini qo'llab-quvvatlash, barqaror va inklyuziv iqtisodiy muhitni yaratish uchun muhim omil hisoblanadi. Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik esa bu jarayonda ilg'or tajribalarni joriy etish va iqtisodiy faollikni oshirishga xizmat qiladi.

Kichik biznes korxonalari faoliyatining dastlabki bosqichlarida moliyaviy resurslarga ehtiyoj yuqori bo'lmasa-da, ularning kengayib borishi bilan aylanma mablag'larga, yangi texnika va texnologiyalarni joriy etish uchun investitsiyalarga bo'lgan talab ortib boradi. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti tomonidan MDH davlatlarida olib borilgan tadqiqotlarda kichik biznesni rivojlantirishga to'sqinlik qilayotgan muammolar chuqur o'rganilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, bu davlatlarda kichik biznes yuqori sur'atlarda rivojlanayotgan bo'lsa-da, moliyalashtirish imkoniyatlari hali ham cheklangan.

Kichik biznes subyektlarini moliyaviy resurslar bilan ta'minlashda muhim vositalardan biri sifatida tijorat banklaridan kredit olish imkoniyatlarini kengaytirish zarur. Bu borada tadbirkorlarga kredit olishda vositachilik qiluvchi xizmatlar tizimi joriy etilmoqda. Jumladan, hujjatlarni to'g'ri va tez rasmiylashtirish, loyiha barcha bosqichlarida yuridik va moliyaviy masalalarda maslahat berish hamda tadbirkorlar manfaatlarini himoya qilish bo'yicha xizmatlar samaradorligi oshirilmoqda. Buning natijasida biznes-rejalarni ko'rib chiqish muddatlari qisqaradi, byurokratik to'siqlar kamayadi va tadbirkorlarning ortiqcha xarajatlari oldi olinadi.

Davlat tomonidan tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashning eng samarali mexanizmlaridan biri bu – bank kreditlari bo'yicha kafolat berish tizimi hisoblanadi. Ushbu mexanizm orqali tijorat banklari tomonidan kichik biznes subyektlariga kredit ajratish xavfi kamaytiriladi va moliyaviy resurslarga bo'lgan talabni qondirish imkoniyati oshadi. Xorijiy mamlakatlar tajribasi ham bu yondashuvning samaradorligini tasdiqlaydi. Masalan, AQShda Kichik biznes ma'muriyati (Small Business Administration – SBA) tomonidan taqdim etilayotgan kredit kafolat dasturi orqali banklar kichik firmalarga yengillashtirilgan shartlarda kredit ajratmoqda. Bu tizim banklar uchun kredit xavfini sezilarli darajada kamaytiradi, tadbirkorlar esa o'z loyihalarini amalga oshirish uchun zarur moliyaviy mablag'larga erkin kirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish va ularni O'zbekiston amaliyotiga moslashtirib joriy etish bugungi kunda mamlakatimiz taraqqiyoti uchun muhim strategik omillardan biri hisoblanadi. Rivojlangan davlatlarning boshqaruv, iqtisodiyot, ta'lim, sog'liqni saqlash, raqamli texnologiyalar va boshqa sohalarda qo'lga kiritgan yutuqlari chuqur tahlil qilinib, mahalliy sharoitga moslashtirilgan holda joriy etilishi O'zbekistonda olib borilayotgan islohotlar samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Biroq, har qanday xorijiy tajriba to'g'ridan-to'g'ri andoza sifatida emas, balki tahliliy va tanqidiy yondashuv asosida o'rganilishi lozim. Faqat shundagina ularning ijobiy jihatlari milliy qadriyatlar, ijtimoiy-iqtisodiy muhit va mavjud institutsional sharoitlar bilan uyg'unlashtirilgan holda samarali tarzda tatbiq etilishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, xorijiy tajribani o'rganish bu – yangilikka intilish, ilg'or bilim va texnologiyalarni o'zlashtirish orqali mamlakatning raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan harakatdir. Ularni maqsadli va puxta rejalashtirilgan tarzda milliy strategiyalar bilan uyg'unlashtirib yo'naltirish orqali O'zbekistonning barqaror va jadal iqtisodiy rivojlanishini ta'minlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Goodell, J. W., Kumar, S., Lim, W. M., & Pattnaik, D. Artificial intelligence and machine learning in finance: Identifying foundations, themes, and research clusters from bibliometric analysis. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 32, 100577.
2. Idar, R., Yusoff, Y., Mahmood, R. The effect of market orientation as mediator to strategic planning practices and performance relationship: Evidence from Malaysian SMEs. *International Conference on Small and Medium Enterprises Development with a Theme "Innovation and Sustainability in SME Development" (ICSMED 2012): Procedia Economics and Finance*, 4, 68–75.
3. Kalkan, A., Bozkurk, Ö. C. The choice and use of strategic planning tools and techniques in Turkish SMEs according to attitudes of executives. *9th International Strategic Management Conference. Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 99, 1016–1025.
4. Scarborough, N. M., Zimmerer, T. W. *Effective Small Business Management*. Macmillan Publishing Co., USA.
5. Senyo, P. K., Karanasios, S., Gozman, D., Baba, M. FinTech ecosystem practices shaping financial inclusion: The case of mobile money in Ghana. *European Journal of Information Systems*, 31(1), 112–127.
6. Staley, E., Morse, R. Developing entrepreneurship: Elements for a program. In P. Kilby (Ed.), *Entrepreneurship and Economic Development*, 357–384.
7. Swanson, D., Webster, L. *Private Sector Manufacturing in the Czech and Slovak Republic: A Survey of Firms*. Washington, DC: The World Bank.
8. *The New SME Definition. User Guide and Model Declaration*. Enterprise and Industry Publications, European Commission, p. 14.
9. Yuhui, D., Zhang, L. Regional digital finance and corporate financial risk: Based on Chinese listed companies. *Emerging Markets Finance and Trade*, 59(2), 296–311.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
